

XXX. MEĐUNARODNA KONFERENCIJA OKRUGLOG STOLA ARHIVA (CITRA)

Grčka – Solun, 11–15. listopada 1994.

U Solunu od 11. do 15. listopada 1994. održana je XXX. Međunarodna konferencija Okruglog stola arhiva (CITRA) kojoj su pribivali predstavnici arhivskih službi 62 zemlje. Tom prigodom održana je i Izvanredna sjednica Generalne skupštine Međunarodnog arhivskoga vijeća i Drugi sastanak delegata.

XXX. Međunarodna konferencija okruglog stola arhiva

Tema XXX. Međunarodne konferencije Okruglog stola "Međuovisnost arhiva u informatičko doba" obrađena je s četiri stajališta: 1. Arhivski sporovi: pravni okvir, 2. Primjeri zajedničke arhivske baštine: velike regionalne cjeline, 3. Arhivistička baština međunarodnog radničkog pokreta: veliki centri i 4. Međunarodna suradnja u rekonstrukciji arhivske baštine. Takvom obradom naslovljene tematike htjelo se s teorijskog, pravnog i obavijesnog gledišta razmotriti pitanje arhivskoga gradiva ponajprije kao dijela arhivske baštine pojedinih zemalja (arhivski sporovi) te kao cjeline koje se međusobno prožimaju i nadopunjuju (kao što je slučaj kod tzv. "zajedničke baštine" koja se odnosi na veće regionalne cjeline bilo da je nastala u zemljama nekad kolonijalno ovisnim ili u drugim državnim cjelinama koje su se s vremenom raspale, ili pak predstavlja arhivsku cjelinu što se čuva u nekim većim centrima, a značajna je za proučavanje određenih pitanja zajedničkih nekim zemljama, kao npr. međunarodnog radničkog pokreta). Razumljivo je da se nakon svih tih razmatranja postavilo temeljno pitanje: kako pomoću novih tehnika i u zajedničkoj međunarodnoj suradnji poraditi na rekonstrukciji arhivskih cjelina odnosno arhivske baštine.

Prva sjednica bila je posvećena temi **arhivski sporovi**. U prva dva predavanja prikazani su povijesni okviri suvremenih arhivskih sporova i pokušaj traženja međunarodne pravne osnove za rješavanje tih sporova. M. Frank B. EVANS (SAD) u svom izlaganju "Djelatnost UNESCO-a i Međunarodnog arhivskog vijeća od 1976" iznio je povijesni pregled rada i suradnje MAV-a i UNESCO-a na razradi problematike oko arhivskih sporazuma, pri čemu posebno raščlanjuje rad u razdoblju 1976–1981. Posebno upozorava na rad Okruglog stola u Cagliariju (5–8. listopada 1977) o toj problematici i na Izvješće Generalnog direktora UNESCO-a na Dvadesetoj sjednici Generalne konferencije 1978. (UNESCO 20C/102), na kojoj su glede povrata arhivskoga gradiva u okviru arhivskih sporazuma utvrđena načela teritorijalne provenijencije, funkcionalne pertinen-

cije i zajedničke baštine. Evans je svoje izlaganje završio kritikom Bečke konvencije iz 1983. na kojoj se nije uspjelo doći do primjerenoga rješenja tog pitanja. Izlaganje M. Charlesa KECSKEMETI pod istim naslovom, kao ono Evansovo, polazi od činjenice kako je u roku od 10 godina Bečku konvenciju potpisalo samo 10 zemalja, pa se ona ne može smatrati pravnom osnovom za rješavanje arhivskih sporova. "Pravnu prazninu" nadopunjuju drugi dokumenti, kao što su Dokumentat UNESCO-a 20C/102, Radovi CITRA u Cagliariju i Stručno mišljenje Međunarodnog arhivskog vijeća o Trećem dijelu (čl. 19–31) Bečke konvencije iz 1983. Kecskemeti u svom referatu iznio je i djelatnosti UNESCO-a i nakon 1985. o problemu arhivskih sporova, kao što je zaključak 23. sjednice u Sofiji 1985. o potrebi obnove arhivističke baštine mikrofilmiranjem (23C/5 appr. 07208). Upozorio je na probleme arhivskih sporova nastalih nakon demokratskih promjena u zemljama Istočne Europe 1989–1991., a posebno na arhive koji su za Drugoga svjetskoga rata odneseni i još nisu vraćeni. Pri tome upozorava na pravo svakoga naroda na vlastiti identitet koji je stvoren tijekom povijesti i pravo na arhivsku baštinu (19C/94, par. 3.1.1).

M. Hervé BASTIEN u svom referatu "Arhivski sporovi/sporazumi" polazi od tipologije situacija u kojima dolazi do arhivskih sporazuma (izuzetni slučajevi kao što su rat, krađa ili trgovina arhivskim gradivom, promjena granica u sukcesiji, posebni slučajevi kao što su kolonizacija) i usredotočuje svoje izlaganje na analizu dosadašnjih međunarodnih ugovora, predlaže načela kojih se valja držati te mjera koje bi moglo poduzeti MAV. Odmah na početku, kao neprimjereno rješenje odbacuje Bečku konvenciju iz 1983, jer arhivska dobra poistovjećuje s drugim dobrima, ali u međunarodnoj praksi pronalazi načela (temeljna arhivistička načela, kontinuitet država, retroaktivnu baštinu) i smatra da se u sporazumima mora arhivsko gradivo uzimati kao kulturno dobro i kao cjelina, što se ostvaruje u načelu poštivanja fonda. Kao osnovna načela predlaže – načelo poštivanja fonda i davanje prvenstva načelu provenijencije nad načelom teritorijalne pertinencije. Konačno, predlaže da se u rješavanju arhivskih sporova uzima u obzir međunarodna praksa sadržana u ugovorima i u arhivističkoj literaturi, s time da MAV preuzme ulogu svojevrsnog "arhivističkog arbitra" u sporovima. Predavanju M.H. Bastiena dodan je pregled pravnih tekstova o zaštiti kulturnih dobara od 1954. dalje u kojima se navode arhivi, tipologija slučajeva u kojima dolazi do arhivskih sporova (ratovi, krađa, promjene granica), terminološki rječnik i pregled najvažnijih pravnih propisa i literature.

Posljednji referat u ovom bloku održali su grčki pravници, stručnjaci za međunarodno pravo Argyris FATOUROS i Juraj KARIPSIADIS pod naslovom "Transfer arhiva u međunarodnom pravu". Njihovo izlaganje manje je opterećeno nekim isključivo teoretskim pitanjima o naravi arhivskoga gradiva. Oni polaze od međunarodne prakse i oslanjaju se na Bečku konvenciju, ne kao dokumenat što su ga prihvatile sve zemlje članice OUN, nego kao od nečega što odražava međunarodno običajno pravo. Ovaj referat polazi od pojma sukcesije država u međunarodnom pravu, da bi onda "sukcesiju" arhiva promatrao kao poseban slučaj unutar opće sukcesije. Zanimljiv je i pristup pogledu na arhivsko gradivo, za koji oni kažu da je za državu "prethodnicu" simbolično produženje njihove jurisdikcije nad "izgubljenim" teritorijem. Takvo gledanje razjašnjava i

određeno teorijsko opravdanje pojedinih arhivista koji zastupaju interese takvih država prethodnica, koje izgublenu političku dominaciju ponekad zamjenjuju s dominacijom nad arhivima, ne priznavajući puno pravo svakoga naroda na vlastitu baštinu kao i pravo na vlastitu obavijest o sebi i svojoj povijesti. Grčki pravници analiziraju Bečku konvenciju kao sažetak dosadašnje prakse i samo slovo odredbi o arhivima tumače kao "jus cogens" kojim se osigurava pravo na nacionalnu i kulturnu baštinu i na identitet svakoga naroda. No, oni u punini zastupaju mišljenje (koje uostalom zastupa i Bečka konvencija) kako je potrebno da odnosne strane sklope zasebne arhivske sporazume, što je istaknuto i u Stručnom mišljenju Međunarodnog arhivskoga vijeća. Isto tako, u zaključku ističu i poštivanje arhivističkih načela cjelovitosti fonda (što uostalom stoji u Bečkoj konvenciji) kao i potrebu da se posebni sporazumi sklope u skladu s arhivističkom strukom. Mišljenja su, nadalje, da suradnja i međusobno razumijevanje više obećavaju u rješavanju arhivskih sporova nego primjena suvremenih tehnologija (mikrofilmiranja), na što pojedinci stavljaju naglasak.

Nakon održanih referata bila je vrlo kratka diskusija, ali ona se nastavila na kraju prigodom utvrđivanja rezolucija Okruglog stola. S naše strane istaknuli smo potrebu poštivanja načela teritorijalne provenijencije i funkcionalne pertinencije, kao osnovnih načela u arhivskim sporazumima. Isto tako naglasili smo praksu i iskustvo Hrvatske, koja je već od 1848. sklapala više arhivskih sporazuma od kojih neki ni danas nisu završeni (Austrija, Italija), a predstoji rješenje "arhivskog pitanja" bivše Jugoslavije. Konačno, istaknuli smo kako je uz već navedena načela potrebno obdržavati i načelo teritorijalne pertinencije kada je riječ o instituciji zemlje prethodnice koja se odnosila samo na jednu zemlju sljednicu. Arhivsko gradivo takve institucije treba predati kao cjelinu, kao što je to bio slučaj u ranijim razdobljima. Hrvatska je, naprimjer, dobila cjelinu fondova (Hrvatski spisi Austrijske vlade, Hrvatska dvorska kancelarija u Beču, Hrvatski ministar u Budimpešti) kada su se odnosili samo na Hrvatsku. F. Biljan je u diskusiji iznio kako ne postoje nikakvi razlozi da bi se, poštujući cjelovitost fonda, kod saveznih država koje se raspadaju cijeli fondovi mogli raspodijeliti među zemlje sljednice, poštujući pri tome institut "zajedničke baštine".

Na drugoj sjednici razmatrana je problematika **arhivska baština velikih regionalnih cjelina**. Akademik M. Nikola TODOROV izlagao je na temu: "Važnost otomanskih dokumenata". Dao je pregled najznačajnijih izvora carigradskog arhiva za gospodarsku i društvenu povijest, i to sudova građanskih (kanun) i crkvenih (šeriat) koji su imali i ulogu notarijata za nekretnine te poreznih popisa (tahrir defterleri). U svom prikazu dao je pregled dosada objavljenih turskih izvora te ukazao na zbirke mikrofilmova što se čuvaju u Sofiji. Nedavno objavljena knjiga I. Binaraka, *A Short History of the Turkish Archives and the Activities of the General Directorate of the State Archives*, Ankara, 1994. pruža uvid u reorganizaciju turskih arhiva, kao i mogućnosti njihova korištenja.

M. Saliou MBAYE, direktor Državnog arhiva SÉNÉGALA prikazao je značenje arhivskog fonda Zapadna francuska Afrika (AOF) 1895-1959. što se čuva u Dakaru, a značajan je za područje Senegala, Sudana (današnji Mali), Visoke Volte (današnja

Burkina Faso), Mauritanije, Nigerije, Gvineje, Obale Slonovače i Dahomeya (današnji Benin). Taj fond predstavlja cjelokupnu francusku upravu u tim krajevima i jedini je fond nastao francuskom suverenošću koji nije povučen u Francusku i smješten u Aix-en-Provence u Centre des Archives d'Outre-Mer. Praktički vlasnik fonda je Francuska, a kao depozit nalazi se u Dakaru. Na trošak Francuske obavlja se sustavno mikrofilmiranje cijeloga fonda. U izlaganju je Mbaye istaknuo kako je u ovom slučaju sačuvano načelo integriteta fonda, a svima zainteresiranima je omogućen puni pristup svim zemljama na koje se odnosi, s pravom izrade kopija.

M. Atique ZAFAR SHEIKH u predavanju naslovljenom "Arhivski izvori za Indiju, Pakistan i Bangladeš" prikazao je razvoj arhivske službe u Južnoj Aziji. Budući da su "sadašnje granice" tih zemalja novijega datuma, istraživači su prisiljeni cijelo to područje proučavati kako u arhivima Pakistana tako i Indije, ali i u Londonu pod čijom je vlašću bio dio Južne Azije. Za to područje izrađen je i "Vodič izvora za povijest Azije" u 5 svezaka pod pokroviteljstvom MAV. U predavanju su izneseni i drugi značajni izvori za povijest Južne Azije kao što su prikazi stranaca, književna djela (među kojima se posebno navodi Shahnama Firdausiova), izvori za povijest mongolskog razdoblja i razdoblja britanske dominacije. Suradnjom južnoazijskih zemalja omogućena je razmjena mikrofilmova što uvelike olakšava istraživački rad na proučavanju povijesti toga područja. Na kraju, ukazao je i na teškoće slobodnog korištenja arhivskoga gradiva koje je potrebno prevladati.

Posljednje predavanje na ovu problematiku imala je gospođa Aida Luz MENDOZA NAVARRO iz Glavnog državnog arhiva u Peruu na temu "Arhivi vicekraljevstva Perua". Prikazala je različite fondove značajne za proučavanje latinskoameričke povijesti od 1517. pa do najnovijega razdoblja za Peru, Argentinu, Boliviju, Kolumbiju, Čile, Ekvador, Paragvaj. Na kraju predavanja upozorila je na potrebu šireg proučavanja arhivske građe za cjelovito sagledavanje latinskoameričke povijesti i upozorila na potrebu koordinacije evidentiranja izvora, prikupljanja dokumenata iz svih razdoblja iz drugih dijelova svijeta i standardiziranja opisa.

Na trećoj sjednici razmatrana je problematika **arhivska baština međunarodnog radničkog pokreta: veliki centri**. Očito je pad komunizma i otvaranje arhiva komunističkih partija, posebice arhiva Kominterne, bio poticaj izboru ove teme, koja u zemljama bivšeg komunističkog sustava trenutno nema nekog posebnog mjesta u istraživačkom interesu, štoviše, mnogobrojni instituti za povijest radničkog pokreta su ili ukinuti ili inkorporirani drugim povijesnim institutima. Težište u tim zemljama je na arhivima bivših tajnih službi, partijskim i policijskim arhivima, koji otkrivaju i pojedinačne sudbine ljudi i pokazuju ulogu komunističkih partija u povijesnom razvoju, posebno nakon 1945. godine. U predavanjima su date informacije o tri arhiva: Arhiv Hoover Institution u SAD, Arhiv Kominterne u Moskvi i Arhiv Međunarodnog instituta za socijalnu povijest u Amsterdamu.

Anne VAN CAMP u svojem je izlaganju prikazala postanak i djelatnost Hoover Institution u SAD. Taj je Institut osnovan da skuplja, čuva, obrađuje i daje na korištenje

arhivsku građu za povijest radničkoga pokreta. Najprije je Herbert Hoover osnovao knjižnicu i arhivski centar, koji je proučavao uzroke i posljedice Prvoga svjetskoga rata, kasnije Institution Hoover postaje međunarodni dokumentacijski centar i centar povijesnog istraživanja o društvenim, političkim i gospodarskim promjenama XX. st. Danas biblioteka i arhiv imaju oko 1,6 milijuna svezaka i preko 4000 arhivskih većih ili manjih fondova i zbirki o izvorima za povijest gotovo svih područja na svijetu. U tom Institutu čuvaju se arhivski fondovi, filmovi, fotografije i drugi dokumenti o demokratskim ustanovama, međunarodnim pothvatima, mirovnim procesima, političkim ideologijama (posebno komunizam, nacizam, fašizam i kolonijalizam), političkim preokretima i revolucijama, propagandi, tajnim pokretima, vladama u izgnanstvu, vojnoj povijesti, pomoći u vrijeme rata. Prostorno, gradivo se odnosi praktički na cijeli svijet. Ipak, najreprezentativniji dio je arhivsko gradivo o međunarodnom radničkom pokretu.

U svojem izlaganju upozorila je na neke arhivske cjeline. To su, među ostalima: arhiv Jay Lovestonea, jednoga od osnivača komunističke partije u SAD (1919), koji je kasnije postao izvršni tajnik Odbora slobodnih sindikata i otišao u mirovinu 1974. kao direktor međunarodnih poslova ALF-CIO. Sačuvan je i arhiv Bertrama Wolfe i Benjamina Gitlowa, suosnivača komunističke partije SAD, zatim vrijedno arhivsko gradivo o trockističkom pokretu, meksičkoj komunističkoj partiji, radničkom pokretu u Kini (zbirka Nym Wales, poznate pod imenom Helen Foster Snow, američke novinarkе i spisateljice koja je radila u Američkom odboru za pomoć kineskim industrijskim zadrugama 1941–1951). Sačuvano je i gradivo za povijest sindikalnog i radničkog pokreta u Europi (Španjolska, Francuska, Njemačka i Engleska), a sakupljena je i veoma bogata zbirka o djelatnosti poljske Solidarnosti.

Institut gradivo obrađuje u programu Research Library Information Network (RLIN), koji je prilagođen da primi podatke o arhivskom gradivu i rukopisima u formatu MARC AMC. Uz obradu gradiva priređuje izložbe i organizira razmjenu mikrofilмова, posebno s Arhivom Kominterne u Moskvi.

Kyryl ANDERSON, direktor Ruskog centra za zaštitu i proučavanje arhivskoga gradiva za modernu povijest u Rusiji, prikazao je Arhiv Kominterne u Moskvi. U samom početku Kominternina (1919) nije imala čvrstu organizacijsku strukturu, pa su u početku vođeni dnevници o materijalnoj pomoći, a mnogi su podaci sačuvani i na veoma lošem papiru. God. 1920. mijenja se ustroj i propisi za dokumentaciju koji su bili u Centralnom komitetu prenose se i na Kominternu. Osnivaju se odjeli, sekretarijati, komisije i komiteti. Mnoge su komunističke partije diljem Europe slale svoje dokumente Kominterni. Pristup gradivu je bio pod strogim nadzorom i samo s posebnim dopuštenjem bilo je moguće imati uvid u arhiv Kominterne. Za II. svjetskoga rata arhiv je bio premješten iz Moskve (Kominternina je ukinuta 1943) i kada se vratio bio je u potpunom neredu. God. 1959. arhiv je premješten u Arhiv CK u Institut marksizma lenjinizma. Budući da je gradivo pisano na gotovo stotinu jezika, u njegovo sređivanje bili su uključeni brojni stručnjaci iz Akademije znanosti. Arhiv postaje dostupan tek nakon 1990. Kako je Centralni partijski arhiv prestao postojati zajedno s KP, on je zajedno s arhivom Kominterne inkorporiran u Ruski centar za zaštitu i studij arhivskoga gradiva moderne povijesti, koji je osnovao

Predsjednik Rusije. Sada je porastao broj istraživača, pa ih godišnje ima do 12 000. Zbog maloga broja osoblja ograničeno je korištenje i snimanje (samo 400 strana godišnje). Trenutno se radi na izradi inventara i kompjutorskoj obradi.

Jaap KLOOSTERMANN je u svom referatu prikazao povijest i djelatnost Međunarodnog instituta za socijalnu povijest u Amsterdamu. Taj je institut sa oko 2 000 arhivskih fondova i zbirki jedan od najpoznatijih dokumentacijskih centara za socijalnu povijest, a posebno povijest radničkog pokreta. Osnovan je 1935. kao privatna fundacija. God. 1979. sklopio je sporazum s Kraljevskom nizozemskom akademijom umjetnosti i znanosti i dobio njezine zbirke na posudbu.

U arhivu se nalaze zbirke različitih emigrantskih centara u Parizu prije II. svjetskoga rata iz Njemačke, Austrije, Čehoslovačke, balkanskih zemalja, Španjolske, Rusije i Italije. Za II. svjetskoga rata važnije gradivo bilo je premješteno u Oxford. Dio građe pao je u ruke nacistima, kasnije zaplijenjeno od Crvene Armije i dospjelo u ruske arhive. Nakon II. svjetskoga rata trebalo je 10 godina da se institut obnovi. Tek 1960. počinje iznova s radom skupljajući dokumentaciju o Latinskoj Americi, zatim Turskoj, Istočnoj Europi i Kini.

Institut osim tiskovina ima i audiovizualnog gradiva. Od arhivskoga gradiva valja spomenuti komunističke organizacije socijalista, anarhista i lijevoga krila za veliki dio europskih zemalja (Nizozemska – njemačko govorno područje s arhivskom građom Karla Marksa, Friedricha Engelsa, Mosesa Hessa, Augusta Bebela, Karla Kautskyja, Eduarda Bernsteina itd., Rusije, Španjolske, Francuske, SAD). Sačuvano je značajno arhivsko gradivo o radničkom pokretu u Nizozemskoj, zatim o komunističkom pokretu u Turskoj, Iranu i Egiptu, studentskom pokretu 1980. u Kini, suvremenim lijevo orijentiranim pokretima u Njemačkoj, Francuskoj i Britaniji. Institut je nadalje prikupio gradivo Socijalističke internacionale, Međunarodne konfederacije slobodnih sindikata, konfederacije europskih sindikata itd.

God. 1987. uvedena je automatska obrada podataka knjižnice i povezala se s drugim značajnijim knjižnicama u Nizozemskoj i dokumentacijskim centrima. Institut organizira i istraživanja u 50 zemalja. Izdaje *International Review of Social History* i godišnje oko 15–20 monografija.

U posljednjem referatu iz ovoga tematskog bloka Philippos ILIOU govorio je o problematici arhiva grčke komunističke partije. Taj arhiv nije sačuvan u cjelini, a dio je nedostupan. Arhiv suvremene socijalne povijesti, kao zasebna ustanova, sebi je stavio u zadatak rekonstruirati taj arhiv. U stvari, postoje dva arhiva KP Grčke, onaj do 1968. kada je došlo do rascjepa u partiji i onaj nakon toga. Međutim, postoje i druge vrste razdvojenosti partijskoga arhiva. U vrijeme zabrane KP Grčke počam od 1920. zaplijenjeni su dijelovi. To se osobito događa 1936–1941. za diktature Metaxasa i za građanskoga rata 1946–1949. te konačno u vrijeme vojne diktature 1967–1974. Dijelovi zaplijenjenih arhiva ne nalaze se ni u Općem državnom arhivu. Dio partijskog arhiva je 1946. dospio u SSSR i ondje se i danas nalazi. Konačno, potrebno je napomenuti da je 1989. uništen veoma velik dio policijskih dosjea.

Četvrta i posljednja radna sjednica posvećena je temi **međunarodna suradnja u rekonstrukciji arhivske baštine**. Prvo izlaganje imao je Machi PAIZI–APOSTSOLO-POULOU na temu "Dijelovi koji nedostaju u Arhivu Carigradskog patrijarhata i njihova rekonstrukcija". Posebna skupina stručnjaka radi na rekonstrukciji toga arhiva za razdoblje od 15. do 19. st. polazeći od sačuvanih fragmenata, tako da se u drugim arhivima (drugih pravoslavnih crkava i samostana kao i u različitim bibliotekama) pronalaze dijelovi što nedostaju. Izlaganjem metodologije na rekonstrukciji jedne "uništene" arhivske baštine, predavač je pozvao i na međunarodnu suradnju u tom znanstvenom pothvatu.

Anthony FARRINGTON prikazao je rezultate dosadašnjeg rada na mikrofilmiranju što ga je iniciralo MAV. Na Generalnoj konferenciji UNESCO–a u Sofiji 1985. usvojen je u suradnji s MAV projekt mikrosnimanja u cilju rekonstrukcije arhivske baštine u zemljama u razvoju. Nakon dva stručna savjetovanja (1986. u Luxemburgu i 1987. u Trèvesu) na kojima su date smjernice, nije se postigao neki poseban učinak, jer su sredstva odobrena za taj projekt bila i odveć skromna (150 000 USD godišnje). Farrington je dao konkretne pokazatelje o snimanju arhivskog gradiva te upozorio na zaključke Europske zajednice iz 1991. u kojima je naglašena potreba rekonstrukcije arhivske baštine i potaknuta suradnja u oblasti arhiva. U zaključku predavač smatra takav projekt opravdanim i korisnim, ali samo uz uvjet osiguranja materijalnih sredstava za njegovu realizaciju u iznosu od najmanje milijun dolara godišnje. Štoviše, takav projekt on smatra dužnošću Europe.

Veoma zanimljiv je referat Pedra GONZALEZ GARCIA, direktora Archivo General de Indias u Španjolskoj. Polazeći od primjera rekonstrukcije Archivo de Indias u Sevilji, skeniranjem i kompjutorskom obradom svih dokumenata o španjolskoj kolonizaciji Amerike na oko 4 milijuna dokumenata, Gonzalez Garcia upozorio je na pitanja "novih tehnologija i rekonstrukcije arhivističke baštine". Upozorio je na prednosti i nedostatke novih tehnologija u zaštiti i dostupnosti povijesne baštine i eventualnoj njezinoj rekonstrukciji. Svoje je izlaganje podijelio na tri cjeline: Rješenja koja nude nove tehnologije, Korištenje novih tehnologija za rekonstrukciju arhivističke baštine i Prednosti i nedostaci novih tehnologija. U prvom dijelu razrađuje prednosti za obradu velikog broja informacija, što se postiže većim bazama podataka u kojima se povezuju obavijesti o građi, s mogućnošću dostupnosti same arhivske građe. Tzv. "intelektualna kontrola" nad gradivom postiže se raznovrsnim pretraživanjem (na temelju ključnih riječi predmeta i lokaliteta) i dostupnošću samoga dokumenta, na način koji je sasvim drugačiji od klasičnih informativnih sredstava i pristupa dokumentima. Dokumenti se skeniraju digitalizacijom slike, što omogućuje i njezinu optimalnu rekonstrukciju. Digitalizacijom je omogućen brži pristup, mogućnost veće čitljivosti, prednosti "usklađenja" velikog broja slika, mogućnost neograničenog reproduciranja "na liniji" i na optičkim diskovima. Nedostaci su veliki troškovi, nepostojanje pravila za izmjenu informacija, brza promjena tehnologije i potreba stalne aktualizacije te nužnosti čestog kopiranja, jer nisu još pronađeni sustavi koji bi osigurali potpunu trajnost dokumenata. Podaci uneseni u baze podataka mogu se čuvati i multiplicirati na različitim tipovima optičkih diskova (WORM – Write Once Read Many, PROM – Programmable Read Only Memory, DRAW – Direct

Read After Write i konačno, na drugom tipu optička diska CD-ROM). Takva obrada i čuvanje podataka omogućuju "međupovezivanje" s drugim bazama podataka, ali ujedno daju i veće mogućnosti razmjene informacija. Premda se time pružaju neslućene mogućnosti izmjene informacija, istaknuto je da se za sada u predvidivoj budućnosti ne može govoriti o "dvoranama za čitanje na udaljenosti" ili "tele-istraživačima". Kao najpogodniji način za elektronsko izdanje preporučuje osobno računalo i čitač CD-ROM, koji na jednom disku od 12 cm može sadržavati 600 Mb. U dijelu u kojem raspravlja o korištenju novih tehnologija, ponovno iznosi pitanje mogućnosti međuovisnosti i povezanosti informacija koje se dobivaju, prednostima za reprodukciju dokumenata i razmjenu informacija. Kao prednosti novih tehnologija navodi: brzina pristupa, veće mogućnosti obrade, mogućnosti reproduciranja digitalizirane slike, mogućnost integracije digitalne slike u već stvoreni sustav informacija, mogućnost korištenja pomoću komunikacijske linije i "elektronskih publikacija", mogućnost zaštite velike količine informacija, mogućnost izravnog korištenja informacija i konačno, sve veća sigurnost zaštite. Među nedostatke ubraja: skupoća, nedostatak standarda u izmjeni informacija, nesigurnost trajnosti medija, brze promjene tehnologije i potrebe čestog prekopiranja.

Posljednje predavanje održao je Klaus OLDENHAGE na temu "Bilateralna i multilateralna suradnja na rekonstrukciji arhivističke baštine". Polazeći od vlastita iskustva u rješavanju arhivskih sporova i transfera arhivske građe između Njemačke, SAD i Nizozemske, Oldenhage naglašava neka temeljna načela u bilateralnim odnosima za rješavanje pitanja arhivističke baštine, a to su: na međunarodnoj razini potrebno je uspostaviti temeljna pravna načela koja trebaju prihvatiti stručnjaci; stručnjaci sa svoje strane trebaju na znanstvenoj i stručnoj razini pripremiti načela što će ih vlade utvrditi. U svemu je potrebna strpljivost i međusobno razumijevanje strana koje rješavaju takve sporove. Međunarodno arhivsko vijeće može pružiti svoje posredništvo, ali samo ako to od njega zatraži jedna od strana.

Izvanredno zasjedanje Generalne skupštine

Na Izvanrednom zasjedanju prihvaćene su izmjene Statuta Međunarodnog arhivskog vijeća o biranju potpredsjednika i drugih dužnosnika MAV i CITRE te o zamjeni odsutnih dužnosnika. Na prijedlog kineske delegacije prihvaćen je amandman o potpredsjedniku MAV na sljedećem XIII. Kongresu u Kini tako da, ukoliko on bude u nemogućnosti obavljati tu funkciju, zemlja domaćica Kongresa može predložiti drugog potpredsjednika.

Drugi sastanak delegata MAV

Izvršni tajnik MAV Ch. Kecskemeti podnio je izvješće za 1993–1994. god. MAV ukupno ima (u svim kategorijama) 1342 člana iz ukupno 163 zemlje. U nastavku izlaganja iznio je rad pojedinih odbora i povjerenstava tijekom 1993. i 1994. Od publikacija izišla je knjiga Gérarda Ermissea, Arhivi i javnost, a pri završetku je rad na trećem

izdanju Rječnika arhivističkoga nazivlja, Godišnjaka književnih arhiva i Praktičnog vodiča za konzervaciju. Dva sljedeća broja *Archivuma* bit će posvećena Arhivskom zakonodavstvu, a jedan broj Uništavanju arhiva. U okviru programa MAV-a prikazani su različiti projekti koje je MAV sufinancirao. Među njima su i projekti za europske zemlje, posebno Srednje i Istočne Europe (konzultativna pomoć, tečajevi, besplatna pretplata na časopise, pomoć u informatizaciji Arhiva Kominterne, kolokviji), kao i suradnja s Vijećem Europe i UNESCO-om. Predstavnica Kine izvijestila je o priprema XIII. Međunarodnog arhivističkog kongresa koji će se održati u Pekingu 1996, a glavni blagajnik iznio je proračun za 1995. godinu.

Upravna sjednica CITRA-e

Dana 14. listopada održana je upravna sjednica Okruglog stola. Izvršni tajnik Ch. Kecskemeti na početku je izvijestio o radu Radne grupe za arhive policije i službi sigurnosti, koja je osnovana na posljednjem Okruglom stolu 1993. Grupa se sastala krajem rujna 1993. u Parizu i nastavit će s radom tako da će razraditi pitanja o korištenju tih arhiva u uspostavljanju povijesne istine te zaštite prava osoba. Uslijedila je rasprava o rezolucijama Okruglog stola za 1994. godinu.

Prva rezolucija je o arhivskim sporazumima i povratu arhiva oduzetih u II. svjetskom ratu ili prenesenih prije procesa dekolonizacije. Istaknuto je pravo svake države na povijesni kontinuitet, naglašena neotuđivost i nezastara arhiva, prihvaćanje izvješća direktora UNESCO-a s 20. sjednice Generalne skupštine (20 C/102). Zadužuje se Izvršni odbor da potakne razradu pravnih pitanja i izradu dokumenta u kojima će se iznijeti stajalište arhivske zajednice o rješavanju sporova te o načelima kojih se valja držati. Preporuča se rješavanje arhivskih sporova 1939–1989. i rješavanje arhivskih sporova novonastalih država te se pozivaju UN, UNESCO i Vijeće Europe da podrže rješavanje arhivskih sporova i rekonstrukciju povijesne baštine svake nacije. U diskusiji su sudjelovali hrvatski delegati. Branili su stajalište – koje su zastupali ruski delegati – da arhivsko gradivo ne smije postati "ratnim plijenom" niti "predmetom razmjene". Na njihovo inzistiranje promijenjeno je i razdoblje 1939–1989. u 1923–1989., kako bi se obuhvatilo i pitanje Sporazuma s Austrijom iz 1923.

Druga rezolucija zahtijeva da se u suradnji s UNESCO-om obnovi međunarodni program mikrofilmiranja te iznađu mogućnosti njegovog financiranja. Na prijedlog hrvatske delegacije umetnuta je rečenica *da se izrađuju i razmjenjuju obavijesna pomagala o mikrofilmiranoj građi izradom vodiča te da se potiče razmjena mikrofilmova na razini državnih arhiva*. Ova rezolucija ima za cilj obnovu arhivske baštine novim tehnologijama, pa je u diskusiji bilo zahtjeva da se te tehnologije izrijeком navedu.

Konačno, treća rezolucija istaknula je odgovornost arhivskih ustanova koje čuvaju fondove nastale u vrijeme "zajedničke povijesti" s drugim državama da omoguće korištenje arhivskoga gradiva koje je zajednička baština tih zemalja, naglašena je uloga i odgovornost velikih međunarodnih centara koji su sakupljali i sačuvali raspršeno arhivsko gradivo i naglašena je potreba da se izrađuju arhivska pomagala (intelektualni nadzor)

za takve arhive kako bi mogli biti dostupni. Rezolucija se poziva na međunarodni standard o popisivanju arhivskoga gradiva ISAD (G) i ističe važnost korištenja novih modernih metoda za širenje obavijesti, kako bi se poboljšala i proširila mogućnost korištenja arhivske građe u tim arhivima.

Na kraju je usvojen novi Pravilnik Međunarodne konferencije Okruglog stola, te su nazočni prihvatili poziv da se CITRA 1995. održi u Washingtonu (tema: Mir i UN), a 1997. u Škotskoj (Edinburgh) te 1998. u Švedskoj (Stockolm). Na kraju je F. Biljan imao kratki intervent u kojem je prikazao povijest Konferencije Okruglog stola, koja je 1952. nastala na inicijativu skupine arhivista i povjesničara, među kojima je bio i zagrebački profesor dr. M. Brandt.

Posljednjega dana organizator je priredio zajednički izlet u rimsko arheološko nalazište Dion i u Virginu, grobnicu makedonskog kralja Filipa II.

Josip Kolanović